

Száz esztendő a Gellért

A Gellért parkja szabadtéri vendéglővel (1925 körül)
Archív fotó (MKVM)

Az európai hírus rangú szálloda, étterem és fürdő most ünnepli centenáriumát. Építésére 1905-ben írtak ki pályázatot, amelyre hárman neveztek be. A bíráló bizottság mindegyikőjüket további együttműködésre kérte fel.

A pesti *Sterk* Izidor Bécsben diplomázott, majd hazatérve önállósult, és eklektikus bérházakat épített. Az ő feladata az alaprajz mellett a vendéglő, a kávéház, továbbá a bejáratok tervezése lett. *Sebestyén* Artúr Hauszmann Alajos kedvenc tanítványa volt, Lechner Ödönnél kezdte pályafutását, a XIX/XX. század fordulójától pedig Alpár Ignácnál dolgozott. Őt a homlokzat és a fürdőszárny megálmodásával bízták meg. *Hegedüs* Ármin másfél évtizedig a Felvidéken dolgozott Böhm Henrikkel karöltve. Szecessziós szállodák és fürdők sorának kivitelezése fűződik a nevükhöz. *Hegedüs* az általános belső kiképzés mellett a szállodarészleget kapta megbízatásként. A végső tervek 1909-re készültek el, az építkezést 1911-ben kezdték el. A megvalósítás az időközben kitört háború miatt elhúzódott, csak 1918-ra fejeződött be. *Bánlaky* Géza kivitelezés-vezetőnek közel kétszáznegyven szakma munkásait és munkáját kellett összehangolnia, a bányamesterektől

a festőkhöz. A bútorok, függönyök, dísznövények, a zongora és a röntgen-gép beszerzése éppúgy ráhárult, mint a konyhakések, tányérok, fürdőkötevények megvásárlása.

Ugy tűnik, hogy – a napjainkban is megszokott – tetemes átadási csúszás mellett a költségek túllépése és a korrupció akkoriban sem volt ismeretlen, az efféle nagyberuházások elkerülhetetlen kísérője volt. A Bolond Istók élclap *Benes* szignójú, 1912-es karikatúráján az épület alapozási munkálatait megtekintő Bárczy István főpolgármester azt mondja: „Most már igazán kíváncsi vagyok, hány milliót képes még ez a feneketlen tó elnyelni?” – miközben egy munkás zsákokkal önti bele az arany tallérokat...

A névadó püspök, *Szt. Gellért* napján, 1918. szeptember 24-én történt meg az ünnepélyes avatás, majd a jellegzetes épületegyüttes rögtön belesodródott a történelem viharába. A kiállítás fotói szerint már a megnyitás évének októberében, az őszirózsás forradalom katonái ebédeltek gulyásagyúból a főbejárat előtt. 1919 nyarán a fővárost is megszálló román csapatok tábornokai közül *Mărdărescu* és *Panaitescu* itt rendezte be főhadiszállását, itt szemlélte a haditervet, román és francia főtisztek közös banketten

ünnepezték együttműködésüket. A románok kivonulása után, katonái élén 1919. november 16-án *Horthy* Miklós fővezér jelent meg a szálloda előtt. Fehérvon fészített a díszmagyarba öltözött fogadó bizottság előtt. Később átmenetileg ő is itt élt a családjával, míg lakosztályából a budai várpalotába költözhetett. 1927-től két évtizeden át *Gundel* Károly bérelte az éttermet, ami aranykort hozott és világszínvonalat biztosított. Egymást érték az alkalmi fogadások, esküvők, díszbédek és vacsorák, a gasztronómiai gárda csodákra volt képes. A városi legenda szerint egy nemzetközi vendéglős kongresszus résztvevői tapsorkánnal jutalmazták, amikor megterített előcsarnokban ráadásként egyszerre tálaltak fel ötszáz forró libamájszulfét.

Az 1944. márciusi német megszállás után május 17-én az SS-parancsnokság adott itt bankettet, Edmund *Veessenmayer* teljhatalmú birodalmi megbízottal, nagykövettel az élen. Az augusztus 20-ai nemzeti ünnepen a magyaros étrend: „Rákleves; hideg kecsge zöld mártással; töltött csirke, körítéssel, salátával; kecskeméti barack puding; kávé és likőr” volt. A budapesti hadműveletek, a főváros ostroma utolsó szakaszában, kiváló hadászati fekvése miatt az épület német katonai bázis lett. A pincerendszerben óvóhely működött szükségkórházzal. A folyosón háromezer magyar és német sebesült katona fektült pokoli körülmények között. A szovjet haderők szitává lőtték a dunai oldalt, a kupola és a födémek leszakadtak, a szálloda 70, a fürdő 35%-os károsodást szenvedett.

A romeltakarítás 1945 tavaszán indult, s nyárra már megnyílt a hullámstrand, ősztől pedig a fürdőcsarnokban tartották az első rendezvényeket. A konyha és étterem csak 1946 tavaszától kezdte meg a működését, egyelőre az emeleten, két-két szállodai szoba összenyitásával. Addig az ételt-italt a Gundel városligeti vendéglőjéből szállították. 1948-ra az étterem visszaköltözött a földszintre. A folyamatos újjáépítést az 1956-os események ismét félbeszakították, az 1957-ben nagy lendülettel beindult helyreállítás lázában pedig – sajnos – minden régi bútort, nyílászárót és díszítményt kidobtak vagy megsem-

misítettek. Így csak korabeli dokumentumfelvételek segítségével idézhetjük fel a magyar szecesszió legszébb arcát mutatott enteriőröket.

Így láthatjuk az elegáns földszinti „társashelyiségeket”, az író és olvasó részleget, az orgonaszínű női szalont, az empire zenetermet, a játékszobákat, a mennyezettől a padlóig diófa lambériával burkolt nagy éttermet, valamint a Gellért tér felé nyitott vendéglőt. Ez a részleg azonos kínálattal, de mérsékeltébb árakkal a vasárnapi családi ebédek kedvelt színhelye volt, ahová bárki bármikor beléphetett, és ingyen gyönyörködhetett a kitaruló panorámában.

Minden szobának hideg-melegvízes mosdója volt, a lakosztályokban pedig háromféle – vezetékes, termál és szénsavas – víz is folyt. A komplexum 1961-től működött teljes kapacitással, de a felújítási munkálatok még 1972-ben is folytatódtak. A hotel lakói mindmáig 30%-os kedvezményt kapnak a vendéglői, fürdői és egyéb gyógyszolgáltatásokból.

A megmaradt eredeti vagy sikeresen helyreállított szecessziós részletek teszik az épületet egyedivé és sajátos hangulatúvá. A rendkívül látványos, Zsolnay-kerámiával burkolt fürdőcsarnok tarka mintás háttere előtt jól érvényesülnek az eredeti, 1918-as hófehér márványszobrok: például *Huszár* Andor *Vénusz és Ámora*, s *Ligeti* Miklós *Sellőgyerekek* tekőccel című alkotása. Főként az időközben szintén muzeálissá érett, egykori modern „retró-módi” a meghatározó a hatvanas és hetvenes évekből, az ezredforduló utáni korszerűsítésekkel karöltve.

A világhírességeknek, akik egy-egy alkalommal megfordultak itt se szeri, se száma. A többször viszontatért törzsvendégek nevét – mint amilyen *Habsburg* Ottó, *Richard Nixon*, *Yehudi Menuhin*, *Maximilian Schell*, *Andrew-Lloyd Webber* vagy *Zsigmond* Vilmos – angol nyelvű emléktábla őrzi egykori szobájuk ajtaján. A magyar színművészek közül hosszú hónapokon át itt otthonra talált *Turay* Idáról és *Páger* Antalról lakosztályokat neveztek el.

A „Gellért 100” című kiállítás a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeumban (Budapest III., Korona tér 1.) március 3-ig látogatható.

W. I.

A Gellért Szálló étterme (1920 körül) Archiv fotó (MKVM)

A hotel homlokzata a fürdő felőli bejáratával (1960 k.) Archiv fotó (MKVM)